

Recenzii

Majoritatea studiilor – ca și Prefața cât și Cuvântul de deschidere, rostit de Tarek Mitri – sunt în limba engleză, excepție făcând studiile în limba franceză semnate de Georges Nahas, Fouad Boustani și Charbel Chlela. Valoarea acestor contribuții expuse anterior survine în principal din caracterul lor interdisciplinar, interetnic și interreligios: autorii aparțin Orientului sau Europei Occidentale și Răsăritene, sunt profesori de teologie, episcopi, preoți, medici, sociologi ai religiei sau bioeticieni, iar perspectivele din care scriu sunt fie religioase (creștin-ortodoxă, evanghelică sau islamică), fie laice (medicală sau al bioeticii seculare). Combinația este una eteroclită, dar cititorul poate înțelege astfel mai bine că în lumea pluralistă și globală în care trăim viziunea ortodoxă nu este singulară: mai corect ar fi deci să nu se vorbească nu de o bioetică, ci de bioetici, așa cum de altfel este folosit termenul și în titlul cărții de față.

Lect. Dr. Ciprian Iulian Toroczka

Pr. Marian Vild, *Studii biblice*, Editura Universității din București, 2018, 159 p.

Volumul de față cuprinde un număr de șase studii publicate de *Părintele lect. univ. dr. Marian Vild* în perioada 2008-2016 în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”* din cadrul Universității din București.

Diversele probleme tratate evidențiază preocupările autorului din domeniul studiului biblic al Noului Testament, în interpretarea specifică Bisericii Ortodoxe, alături de interesul de a actualiza permanent studiul la exigențele cercetării moderne academice.

Parcurgând cuprinsul celor șase studii, reținem rezultatele cercetării interprinsă de autor, după cum urmează:

1. Metodele studiilor biblice moderne și erminia ortodoxă (p. 11-35)

Autorul pleacă de la faptul că scopul ermineuticii este unul teologic – spiritual –, în sensul că are prioritate vorbirea cu Dumnezeu, și apoi vorbirea despre Dumnezeu, dar nu oricum, ci în Duhul lui Dumnezeu, care ne va „călăuzi la tot adevărul” (Ioan 16, 13), călăuzire ce se realizează în Biserică și pentru Biserică.

Pe temeiul acestei precizări, fără a fi împotriva metodelor moderne în domeniul cercetării biblice, autorul evidențiază faptul că erminia ortodoxă le folosește cu mult succes, ca instrumente menite să ne ajute la înțelegerea și aprofundarea Cuvântului lui Dumnezeu, ce conduce la cunoașterea lui Dumnezeu.

2. Nunta din Cana (Ioan 2, 1-11). *Câteva note exegetice și teologice* (p. 37-60)

Dată fiind încărcătura teologică a textului care relatează despre participarea Mântuitorului la Nunta din Cana Galileii, ca început al activității Sale mesianice, săvârșind cu acest prilej prima Sa minune, studiul aduce contribuția la înțelegerea și aprofundarea aspectelor exegetice cu implicații teologice, în primul rând minunea transformării apei în vin, și în acest context rolul Maicii Domnului în realizarea acestei minuni, cât și a implicării Fiului lui Dumnezeu în actul căsătoriei și al familiei.

3. Botezul pentru cei morți (I Corinteni 15, 29) *O aluzie enigmatică a Sfântului Apostol Pavel* (p. 61-82)

Problema botezului pentru cei morți la care se referă textul din I Corinteni 15, 29 a constituit de-a lungul vremii una din exigențele pauline, de unde și preocuparea exegetică diversificată în lămurirea ei. Făcând o incursiune în istoria exegezei textului, cu prezentarea principalelor ipoteze sugerate de interpretarea patristică și de cea modernă, autorul concluzionează că referirea paulină la botezul pentru cei morți vizează practica îndătinată a botezului creștin, ca fiind compatibilă cu teologia paulină, care interpretează botezul creștin ca pe o moarte și înviere cu Hristos (Romani 6, 3-14).

4. „Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos întru Slava lui Dumnezeu Tatăl”, *Mărturisirea liturgică de inspirație biblică* (I Corinteni 8, 6; Filipeni 2, 11)

Scopul acestui studiu rezidă în evidențierea corelației harice între cultul divin și „Cuvântul lui Dumnezeu, viu și lucrător” (Evrei 4, 12) în viața Bisericii și a credincioșilor în cadrul evlaviei liturgice. Textul: „Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos întru Slava lui Dumnezeu Tatăl, Amin” din cadrul Sfintei Liturghii reprezintă o mărturisire de credință formată din două expresii pauline: „*Unul Domn Iisus Hristos*” (I Corinteni 8, 6) și „*să mărturisească toată limba că Domnul este Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu Tatăl*” (Filipeni 2, 11). Prin exegeza celor două texte, autorul motivează asocierea lor liturgică, în sensul că ambele texte proclamă dumnezeirea lui Iisus Hristos ca „Domn”, având în același timp o conotație trinitară și o nuanță eshatologică.

5. Epistola I Corinteni a Sfântului Apostol Pavel – Noțiuni isagogice (p. 107-129)

Noțiunile isagogice privind autorul, destinatarii, motivele și scopul scrierii, precum și contextul în care au fost redactate epistolele neotestamentare au o importanță deosebită în dezbateră diverselor probleme cu care s-a confruntat Biserica apostolică. Deși scrierile care alcătuiesc Noul Testament au un caracter ocazional, fiind elaborate ca răspuns la situațiile concrete cu care s-au confruntat credincioșii, rezolvarea diverselor probleme de către scriitorii inspirați de Duhul Sfânt, având o autoritate dumnezeiască, rămân normative în viața creștină ca o *Sfântă Tradiție* ce reprezintă *memoria vie a Bisericii*. În acest sens, Epistola I către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel este singura din *corpus*-ul paulin, care a fost calificată drept „disciplinară”, datorită faptului că abordează cea mai bogată și diversă tematică, de la problemele practice, sociale și morale, până la cele liturgice și dogmatice...

Prezentul studiu are un interes deosebit deoarece lămurește toate aspectele isagogice legate de Epistola I către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel printr-o abordare concisă, ancorată într-o bibliografie patristică, actualizată prin studiile cele mai recente.

6. „Despre cei ce au adormit nu voim să fiți întru neștiință...” (I Tesaloniceni 4, 13). *Învățătura Noului Testament cu privire la cei adormiți* (p. 129-159)

Autorul examinează textele eshatologice neotestamentare în contextele specifice în care au fost surprinse de sfinții autori.

Studiul se deschide cu câteva precizări privind condiția omului căzut și moartea ca răsplată a păcatului, precum și o succintă prezentare a concepției biblice despre alcătuirea omului. În continuare, studiul se referă la moartea și învierea credincioșilor, încheind cu capitoul privind învierea și judecata finală.

Menționăm că toate aceste aspecte, dar în special cele ale eshatologiei pauline, constituie o preocupare de mai mulți ani întreprinsă de *Părintele lector univ. Marian Vild*, sintetizate într-o magistrală teză de doctorat publicată nu de mult (2017) la Editura Universității din București.

Recenzii

Până aici ne-am referit succint la șase studii publicate în prezenta colecție. Cu această ocazie ne-am pus legitima întrebare: *de ce numai șase?!...* Fiindcă Părintele lector univ. dr. Marian Vild a elaborat mai multe studii de înaltă ținută științifică publicate cu prilejul mai multor participări academice.

Dar dincolo de această remarcă, vom reține, în concluzie, că învățământul teologic universitar românesc are resurse inepuizabile în afirmarea exegezei ortodoxe, iar studiile *Părintelui Marian Vild* constituie o dovadă convingătoare în acest sens.

Pr. Prof. Univ. Dr. Sorin Cosma

Edmond L. Gallagher and John D. Meade, *The Biblical Canon Lists from Early Christianity: Texts and Analysis*, Oxford: University Press, 2017, ISBN 978-0-19-879249-9

Lucrarea lui Gallagher și Meade (numiți abreviat în continuare – G și M) prezintă și comentează un număr de 21 de liste ale canonului biblic datând din primele cinci secole creștine. Suplimentar sunt prezentate și 2 „liste” de origine iudaică (Iosif Flaviu și Talmudul babilonian). Prin listă canonică G și M înțeleg „o listă a cărților biblice pe care un sinod sau un autor (antic) le consideră a fi canonul biblic”. G și M sunt conștienți de redundanța conținută în această definiție, întrucât termenii „canon” și „listă” sunt sinonimi pentru mulți cercetători („Introducere”, p. xiii).

Desigur, pentru reconstituirea istoriei canonului biblic, cercetarea nu se poate limita doar la liste ale canonului biblic, ci trebuie luate în discuție și alte criterii. Folosirea și citarea unei cărți biblice de către un autor patristic spune ceva despre modul în care acesta privea canonicitatea cărții. La fel, analiza manuscriselor antice poate avea o pondere însemnată în reconstituirea procesului de cristalizare a canonului Sfintei Scripturi. G și M consideră că listele canonice sunt mai grăitoare decât celelalte criterii, întrucât reprezintă mărturii explicite a ceea ce era considerat a fi canon biblic în regiunea și timpul în care ele au apărut. Cum bine observă autorii, prezența unui manuscris la Qumran, de pildă, nu indică neapărat canonicitatea, ci mai degrabă popularitatea unei scrieri. Eu mi-aș permite să adaug o observație pe care G și M nu o fac: listele canonice cuprinse în volum sunt emise de ierarhi întâistătători și teologi remarcabili (Sf. Atanasie al Alexandriei, Sf. Grigorie de Nazianz etc.) sau de sinoade (Laodiceea, Hippo/Cartagina); cu alte cuvinte, listele exprimă o poziție de mare autoritate a celor care reprezentau autoritatea eclezială în epocă.

Introducerea se încheie cu o sinopsă a canonului Sfintei Scripturi, fiind vizibile diferențele între canonul iudaic, romano-catolic, protestant și ortodox. (p. xxi)²

Binevenit după expunerea acestei diversități confesionale apare capitolul 1 al lucrării („The Development of the Christian Biblical Canon”, pp. 1-56), întrucât diferențele actuale apar ca și consecințe ale unei evoluții istorice. G și M prezintă dezvoltarea canonului biblic, abordând mai întâi Biblia Ebraică/Vechiul Testament, apoi Noul Testament. Nu este o

² Pentru detalii asupra diferențelor confesionale, vezi și recenzia lui Alexandru Ioniță la *THE UNIVERSAL BIBLE of the Protestant, Catholic, Orthodox, Ethiopic, Syriac, and Samaritan Church*, *Revista Teologică* 2 (2012), pp. 375-377.